

2021-195

Nota Zelzate Zuid

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE, Gwendy WYNS en Paulien FONTEYN

29-6-2022

1. Programma van maatregelen

1.1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen op de toekomstige site Zelzate Zuid (provincie Oost-Vlaanderen, aan de Broeder Leopoldstraat), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken bodemingrepen meer dan 5000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek. In het programma van maatregelen was opgenomen dat een landschappelijk booronderzoek, en indien nodig een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, en een proefsleuvenonderzoek dienden uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit verder vooronderzoek beschreven.

In eerste instantie werden landschappelijke boringen uitgevoerd op het terrein. Dit onderzoek werd uitgevoerd op 9 juni 2022. In totaal werden 28 boringen uitgevoerd verdeeld over 4 boorraaien over het ganse terrein. In het noordoosten werd een AC-profiel waargenomen. In het zuidwestelijke deel van het terrein werd een B-horizont aangeboord, die plaatselijk varieert in bewaringsdikte. In deze zone werden dan ook verkennende archeologische boringen uitgevoerd. Dit onderzoek vond plaats op 17 en 18 juni en bestond uit 104 boringen, geplaatst volgens een verspringend driehoeksgrid van 10 op 12m. Gezien deze boringen negatief waren, werd geen verder booronderzoek meer uitgevoerd en kon worden overgegaan op het proefsleuvenonderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op 21, 22 en 23 juni 2022. Het sleuvenplan zoals opgenomen in het programma van maatregelen werd plaatselijk aangepast aan de terreinomstandigheden. Voor de uitgraving werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. Er werden meerdere kijkvensters aangelegd om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren of om meer duidelijkheid te krijgen in een bepaald spoor. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

Het totale plangebied had een totale oppervlakte van ca. 28 488m². Hiervan werd ca. 3942m² (13,8%) onderzocht door middel van proefsleuven en kijkvensters. De vooropgestelde dekkinggraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee ruim behaald. Bovendien kon een goede inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel van het plangebied. Het grootste deel van het terrein bleek archeologisch leeg te zijn, met uitzondering van enkele gedempte 19de/20ste-eeuwse perceelsgrachten en een kleine sporencluster in het zuidoosten.

Bij de aanleg van de proefsleuven werd het vlak stelselmatig laagsgewijs verdiept naar de C-horizont. Het archeologisch niveau bevindt zich ca. 30 tot 50cm onder het huidige maaiveldniveau, op een diepte van ca. +7,5m TAW in het noordwesten, ca. +7,2m TAW in het noordoosten, ca. +7,2m TAW in het

¹ Acke, Bracke en Wyns 2021

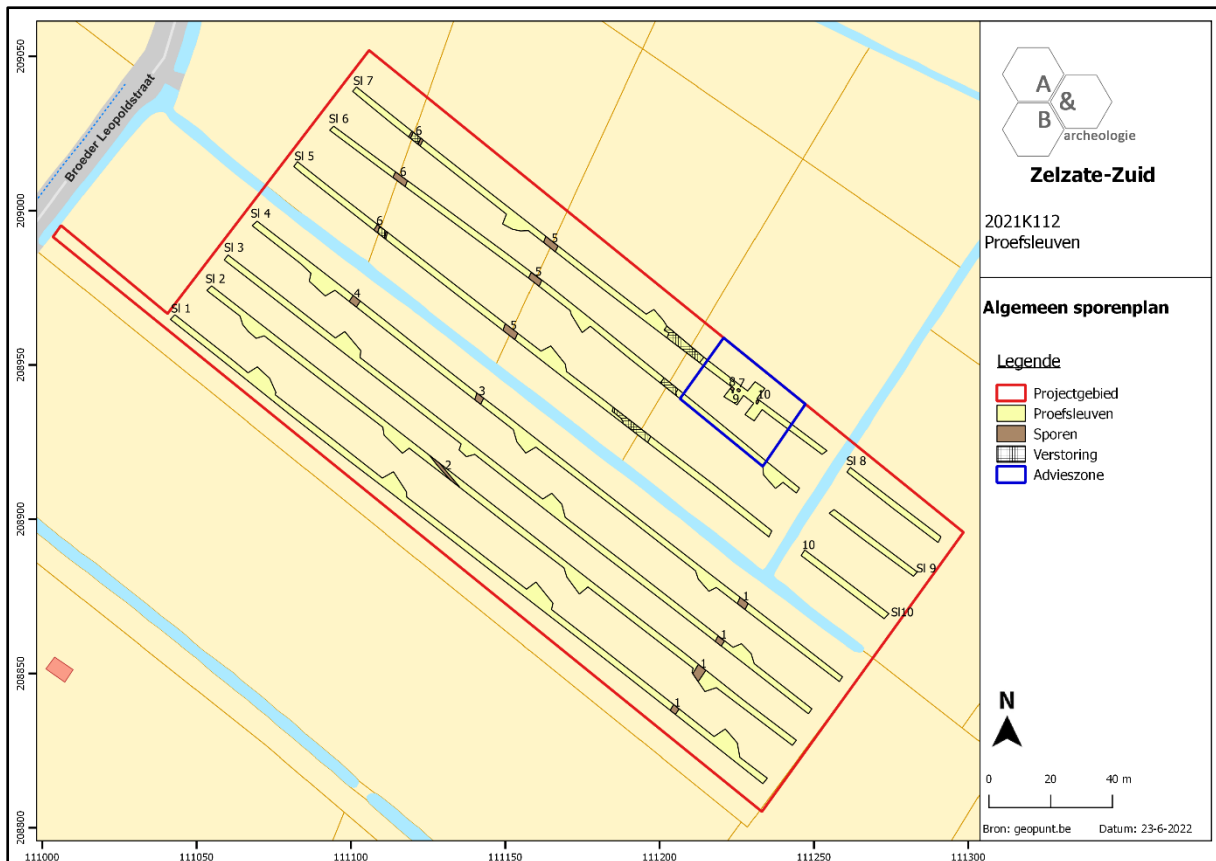
zuidoosten en +7,4m TAW in het zuidwesten. Er is sprake van een beperkt hoogteverschil van het archeologische vlak.

Afgaande van het landschappelijk, bodemkundig, historisch en archeologisch kader was een gemiddelde kans op het aantreffen van sporen en vondsten vanaf de steentijd tot de nieuwste tijd. Tijdens het booronderzoek werden echter geen indicaties voor *in situ* bewaarde steentijd artefactensites aangetroffen. Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat een archeologische site aanwezig is binnen het oostelijke deel van het terrein (**ca. 900m²**). In deze zone werd een sporencluster van minstens een viertal kuilen aangesneden. De sporen kunnen voorlopig ruim gedateerd worden in de metaaltijden tot middeleeuwen, gezien de afwezigheid van vondstmateriaal. Een verder opgraving in deze zone kan meer informatie verschaffen in de indeling, fasering, datering en opbouw van de site. Bovendien is de archeologische kennis in Zelzate eerder beperkt en vormt elk archeologisch onderzoek kenniswinst naar de evolutie en ontwikkeling van deze regio. Elders op het terrein werden met uitzondering van enkele 19de-20ste-eeuwse perceelsgrachten geen sporen geattesteerd. In die zone dient geen verder onderzoek meer te gebeuren.

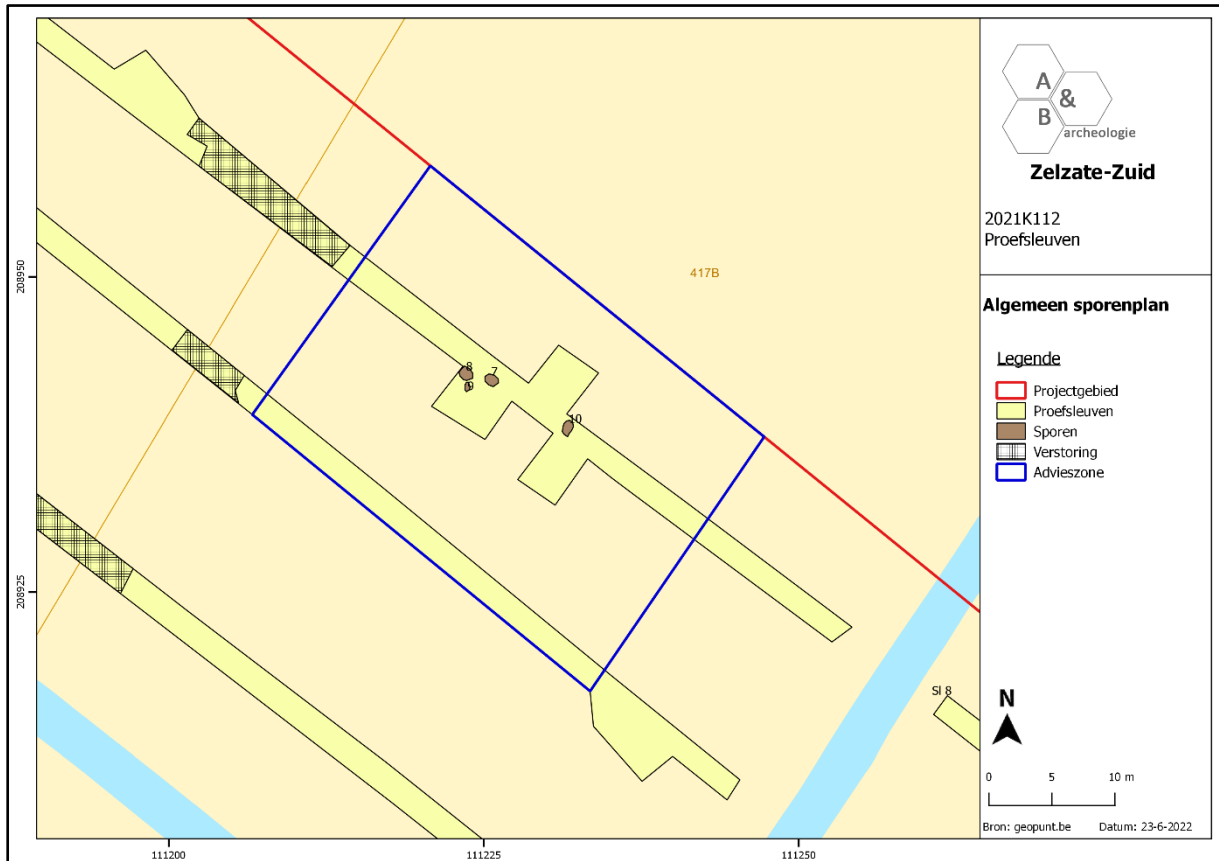
1.2. Afbakening van de opgravingszone

Gezien de aanwezigheid van een archeologische site wordt verder archeologisch onderzoek geadviseerd in het noordelijke deel van het terrein (ca. 900m²).

De advieszone kan in zijn volledigheid onderzocht worden. Er zijn geen obstakels aanwezig. Wel dient een kleine buffer aangehouden te worden met het aanpalende perceel aan de oostelijke zijde.

Figuur 1 Advieszone voor verder onderzoek in het oostelijke deel (ca. 900m²).

Figuur 2 Detailopname van de sporen in de advieszone (bron: geopunt).

1.3. Vraagstelling voor de opgraving

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisaanaal, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, grachten, waterputten, kuilen, ...)?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten?
- Hoe is het erf ingedeeld? Inplanting, fasering, opbouw, ...?
- Zijn er sporen aanwezig die wijzen op een erfbegrenzing? Gaat het om een zwevend erf?
- Zijn er naast de bewoningssporen nog funeraire sporen aanwezig?
- Werden de grenzen van de site vastgesteld of lopen deze door buiten de advieszone?
- Waaruit bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (C14-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, antracologie, petrografie, archeozoölogie, fysisch antropologisch onderzoek, ...)?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden, hoe verhoudt de site zich tot de archeologische onderzoeken in de directe en ruime omgeving?

1.4. Plan van aanpak (onderzoeksvragen, -doelstellingen, -methodiek)

Gezien de geplande werken is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

Het totale plangebied heeft een oppervlakte van ca. 28 488m². Binnen het plangebied werd een site vastgesteld in het oostelijke deel over een oppervlakte van ca. 900m². Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (C-horizont) in één of meerdere werkputten en dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de veldwerkleider. Hierbij wordt de grond afzonderlijk gestockeerd om vermenging te voorkomen.

De aangetroffen sporen bij het vooronderzoek bestaan uit minstens een viertal kuilen van een voorlopig onbepaalde datering. Het is echter niet uitgesloten dat ook oudere of jongere sporen aanwezig zijn, zelfs funeraire contexten kunnen aanwezig zijn.

Bij het onderzoek is belangrijk dat indien een gebouwstructuur aangesneden wordt, deze in één werkput in zijn totaliteit moet blootgelegd worden. Grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht kan verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over-/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen, ...).

Bij de advieszone dient ook rekening gehouden te worden met een bufferzone langsheen de oostelijke rand van de opgravingszone ten opzichte van het aanpalende landbouwperceel. Hierdoor kan de reële oppervlakte van de opgravingszone iets lager liggen dan de geadviseerde oppervlakte.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de verdere selectie van stalen voor verder onderzoek, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

De vulling van graven dient, conform Code Van Goede Praktijk, volledig ingezameld en uitgezeefd te worden voor zowel vondstmateriaal, gecremeerd bot maar ook voor natuurwetenschappelijke doeleinden. De graven worden bovendien onderzocht via de kwadrantenmethode.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Een voorafgaandelijke controleboring kan meer duiding brengen in de diepte van de structuur, alsook de diepte van de grondwatertafel en de nood voor bronbemaling.

1.5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

1.6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 3 mensen ca. 2 tot 3 werkdagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in één of meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 15 tot 20 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

1.7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten) en opmetingen, en excl. bemaling: 6 500 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 4 250 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: stelpost van 2 000 euro

1.8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen.
- De veldwerkleider heeft minstens 240 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, meer bepaald op meerperiodensites uit de metaaltijden tot en met middeleeuwen.

1.9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.